

Krzysztof Krzykowski • Adam Szostak

ENCYKLOPEDIA

piłki nożnej

zasady • piłkarze • drużyny

ENCYKLOPEDIA piłki nożnej

Krzysztof Krzykowski • Adam Szostak

ENCYKLOPEDIA piłki nożnej

zasady • piłkarze • drużyny

Spis treści

Krótką historia piłki nożnej 6

Zasady i technika gry 10

Najważniejsze nagrody 48

Organizacje piłkarskie 50

Najważniejsze rozgrywki 58

Najlepsi piłkarze 70

Superdrużyny 98

Najlepsi trenerzy 114

Piłkarscy sędziowie 118

Stadiony 120

Reguły gry w piłkę nożną na pierwszy rzut oka nie są łatwe, choć tak naprawdę ważna jest tylko jedna zasada: kto zdobędzie więcej bramek – wygrywa! Ponieważ jest to sport zespołowy, zwycięża – i przegrywa – cała drużyna. I właśnie dzięki tej prostocie piłka nożna w niezwykle krótkim czasie stała się najpopularniejszym sportem na Ziemi – a przecież nie ma nawet 200 lat.

Grając w „nogę” lub po prostu będąc kibicem, warto poznać jej zasady, na przykład kiedy prawidłowo strzela się gola, jaką piłką się gra, na jakim boisku lub kiedy dochodzi do faulu. Historie najlepszych piłkarzy, trenerów i zespołów pokazują, że dzięki intensywnym treningom i oddaniu drużynie można w piłce nożnej osiągnąć naprawdę wiele.

Polska reprezentacja w eliminacjach Euro 2016

KRÓTKA HISTORIA PIŁKI NOŻNEJ

W XIX wieku świat bardzo się zmieniał, a sport wraz z nim. Dla wielu dyscyplin był to czas przetomowy. Wtedy to w szkołach uznano, że gry ruchowe pozytywnie wpływają na rozwój dzieci i młodzieży. Z kolei coraz łatwiejszy dostęp do edukacji sprawił, że zmalała liczba osób, które nie potrafiły czytać i pisać. Dzięki temu zasad gier nie przekazywano już ustnie, lecz w połowie XIX wieku zaczęto je – nareszcie – spisywać.

Nazwa i początki

Angielskie słowo *football* powstało z połączenia dwóch innych: *foot*, czyli stopa, oraz *ball* – piłka. Na początku piłka nożna przypominała rugby – piłkę trzymano w rękach i nie kopano jej – więc może się wydawać, że nazwa „football” w ogóle nie ma sensu. Anglicy nie myśleli jednak o tym, w jaki sposób toczy się gra, tylko czym się gra. Nazwa „football” pochodzi prawdopodobnie od **wielkości piłki**, którą rozgrywano mecze, a ta miała średnicę **jednej stopy**. Reguły piłki nożnej spisano po raz pierwszy **w 1848 roku** w Cambridge w Wielkiej Brytanii. Wiele angielskich szkół nie przystało jednak na te zasady i stworzyło własne. Jednym z bardziej znanych klubów piłkarskich, jakie założono w tamtym czasie, był Sheffield FC (Football Club,

Piłkarze z Sheffield sportretowani w 1890 roku

czyli Klub Piłkarski), który powstał w 1857 roku. W 1863 roku powołano pierwszy związek piłkarski – **The Football Association** (FA, czyli Związek Piłki Nożnej), który nadal istnieje. Najstarsze rozgrywki piłki nożnej to **Puchar Anglii**, zorganizowany po raz pierwszy w 1872 roku. Pomysł Angielskiego Związku Piłkarskiego przetrwał próbę czasu i mecze tego turnieju oglądamy do dziś.

Puchar Anglii to najstarsze piłkarskie rozgrywki. Trofeum z lat 1896–1910

Jak już wspomniano, początkowo piłka nożna przypominała rugby. Typowa dla tej dyscypliny sportu zasada spalonego nie pozwalała na podania do przodu, więc pod bramkę rywala przemieszczano się, dryblując, czyli biegnąc z piłką przy sobie, lub też za pomocą młyna, a więc zbiorowo przepychając się z piłką. Piłkę nożną **na zawsze zmienili Szkoci**, którzy jako pierwsi zaczęli grać podaniami. W 1877 roku przejęto zasady gry z Sheffield – między innymi rzut wolny, rzut różny, rzut z autu, dodano też poprzeczkę. W kolejnych latach wprowadzono pole karne (w 1902 roku), rzut karny, sędziów, bramkarza, możliwość przeprowadzania zmian (dopuszczonych po raz pierwszy w 1958 roku) oraz kartki (od 1970 roku).

Rugby i futbol

„Piłka nożna to dżentelmeńska gra, w którą grają chuligani, a rugby – chuligańska gra uprawiana przez dżentelmenów” – słowa te wypowiedział pod koniec XIX wieku jeden z kanclerzy Uniwersytetu Cambridge. Do dziś w ten właśnie sposób opisuje się różnice między futbolem a rugby.

Real Madryt w pierwszych latach XX wieku

Jak to się stało, że w piłkę nożną gra się dziś na całym świecie?

W XIX i na początku XX wieku Anglików można było spotkać niemal w każdym, nawet najdalszym zakątku Ziemi. Razem z nimi po całym świecie „podróżowały” ich upodobania, w tym słynna popołudniowa herbata, a także rozrywki. By nie nudzić się w obcym sobie miejscu, grali w sporty narodowe, które od razu stawały się popularne wśród lokalnej społeczności. Serca wszystkich podbijało rugby, do dziś modne w RPA oraz w Australii i Oceanii, a nawet krykiet, nadal popularny w Indiach, Pakistanie czy na Sri Lance. **Najlepiej przyjęła się jednak piłka nożna**, a wszystko za sprawą łatwych do przyswojenia zasad.

Ogromny wpływ na rozwój piłki nożnej miało powołanie w 1904 roku **Międzynarodowej Federacji Piłki Nożnej (FIFA)**, która od 1930 roku organizuje mistrzostwa świata (mundial). Nie mniej istotne było **włączenie futbolu do rodziny dyscyplin olimpijskich** – piłka nożna zadebiutowała na igrzyskach już w 1900 roku.

Niemiecka piłka

Jeden z najlepszych piłkarzy w historii Anglii Gary Lineker powiedział, że „piłka nożna to taka gra, w której 22 mężczyzn biega za piłką, a na końcu i tak wygrywają Niemcy”. Coś jest w tym powiedzeniu, bowiem Niemcy na mistrzostwach świata triumfowali już kilkakrotnie.

Mecze piłki nożnej dostarczają kibicom mnóstwo emocji

W czasie piłkarskich rozgrywek stadiony, w tym Camp Nou w Barcelonie, rzadko pozostają puste

Piłka nożna w Polsce

Początek piłki nożnej w Polsce to lata 80. XIX wieku. Pierwszy potwierdzony przypadek gry

futbolówką miał miejsce w 1889 roku, gdy Henryk Jordan przywiózł do Krakowa piłkę po pobycie w Niemczech. **Pierwszy mecz piłkarski rozegrano 14 lipca 1894 roku**, kiedy we Lwowie zmierzyła się ze sobą młodzież z dwóch klubów Sokół – krakowskiego i lwowskiego. Mecz miał nietypowy przebieg, ponieważ trwał zaledwie sześć minut. Po strzeleniu gola przez gospodarzy sędzia zagwizdał po raz ostatni i zwycięzcami zostali piłkarze ze Lwowa.

Pierwszy mecz reprezentacji

Swój pierwszy międzypaństwowy mecz w historii reprezentacja Polski rozegrała 18 grudnia 1921 roku w Budapeszcie przeciwko drużynie Węgier. Niestety Polacy przegrali 0:1. Pierwsze zwycięstwo polska reprezentacja odniosła niespełna pół roku później, kiedy to pokonała Szwecję 2:1.

Reprezentacja Polski przed swoim pierwszym meczem w historii

ZASADY I TECHNIKA GRY

O co chodzi w piłce nożnej?

Piłka nożna polega na **strzelaniu goli**. Mecz wygrywa drużyna, która zdobędzie ich więcej. Czasem dopuszczalny jest remis, na przykład w rozgrywkach ligowych. W rozgrywkach pucharowych mecz lub dwumecz muszą mieć zwycięzcę i przegranego. W przypadku remisu w regulaminowym czasie gry sędzia zarządza dogrywkę, a jeżeli i ona nie wyłoni zwycięzcy – rozgrywane są rzuty karne.

W piłce nożnej najważniejsze jest zdobywanie bramek. Zadaniem bramkarza jest do tego nie dopuścić. Na zdjęciu: Iker Casillas

Bez dogrywki

Zdarzają się przypadki, gdy w dwóch meczach pucharowych obie drużyny zdobywają tyle samo goli i nie trzeba przeprowadzać dogrywki, by wyłonić zwycięzcę. Dzieje się tak, gdy jeden z zespołów zdobył więcej goli na wyjeździe. Tak było na przykład w ćwierćfinale Ligi Mistrzów w 2013 roku, gdy w pierwszym meczu Paris Saint-Germain (PSG) zremisowało u siebie z FC Barceloną 2:2, a w Hiszpanii padł wynik 1:1. W golach był remis 3:3, ale awansowała Barcelona, bo zdobyła w Paryżu dwa gole, a na swoim stadionie straciła tylko jednego.

Drużyny piłkarskie składają się z 11 zawodników. Na zdjęciu: reprezentacja Polski w 2013 roku

Piłkarska drużyna

W meczu piłki nożnej biorą udział **dwie drużyny**, z których każda liczy **11 zawodników**, w tym jednego bramkarza. Nie można jednak grać, gdy jeden z zespołów ma mniej niż siedmiu piłkarzy.

Gol jest zaliczany wtedy, kiedy cała piłka znajdzie się w bramce. Niemiecki piłkarz Bastian Schweinsteiger strzela do bramki w czasie spotkania Bayernu Monachium z Chelsea FC

Jak długi jest mecz?

Mecz piłki nożnej trwa **90 minut** – rozgrywane są **dwie połowy po 45 minut**, między którymi jest przerwa, trwająca do 15 minut. Do każdej połowy może zostać doliczony dodatkowy czas, na przykład z powodu zmian zawodników lub przerw spowodowanych przez kontuzje. O długości doliczonego czasu decyduje sędzia.

W rozgrywkach pucharowych, gdy po 90 minutach regulaminowego czasu gry jest remis, sędzia zarządza **dwie 15-minutowe dogrywki**. Gdy i one nie przyniosą rozstrzygnięcia, wówczas jest rozgrywany konkurs rzutów karnych.

Bramkarz może jako jedyny chwytać piłkę rękoma w swoim polu karnym

Kiedy jest gol?

Gol pada w momencie, gdy piłka przekroczy linię bramkową **całym obwodem**. Piłkę trzeba wprowadzić do bramki **bez pomocy rąk** – dopuszcza się grę nogami, głową i niektórymi częściami tułowia. W obrębie pola karnego piłkę może chwytać rękoma **wyłącznie bramkarz drużyny broniącej**. Poza polem karnym w trakcie gry nikt nie ma prawa tapać piłki.

„Ręka Boga”

Jeden z najsłynniejszych goli w historii został strzelony ręką. W 1986 roku w ćwierćfinale mistrzostw świata w Meksyku zrobił to Argentyńczyk Diego Maradona. Jego bramka dała prowadzenie 1:0 w meczu z Anglią i w dużej mierze przyczyniła się do wygrania spotkania 2:1. Maradona tak sprytnie dotknął piłki ręką, że sędzia nie dopatrzył się nieprzepisowego zagrania i myślał, że piłkarz uderzył głową. „Gol padł trochę dzięki głowie Maradony, a trochę pomogła ręka Boga” – powiedział legendarny strzelec, który później poprowadził Argentyńczyków do zwycięstwa w całym mundialu.

Jak wygląda boisko?

Pole do gry w piłkę nożną ma kształt prostokąta i jest ograniczone liniami. Krótszy bok, tak zwana **linia bramkowa**, ma długość od 45 do 90 metrów, a dłuższy, tak zwana **linia boczna**, od 90 do 120 metrów. **Linia środkowa** dzieli boisko na dwie połowy. Pod każdą bramką znajduje się pole karne – jego długość wynosi 16,5 metra, a szerokość

zależy od linii bramkowej. Jedenaście metrów od bramki jest **punkt karny**, z którego wykonuje się rzuty karne. W narożnikach boiska są chorągiewki. Przepisy i wielkość boiska ustala wchodząca w skład FIFA Międzynarodowa Rada Piłkarska IFAB (International Football Association Board).

Gdzie znajdują się i jak duże są bramki?

Bramki są umieszczane **na środku linii bramkowych**. Ich szerokość od słupka do słupka wynosi 7,32 metra. Z kolei wysokość od ziemi do poprzeczki to 2,44 metra.

Bramki znajdują się na środku każdej linii bramkowej

